

Füssi Nagy Géza

Szuahéli nyelvkönyv szövegmintákkal és szószedettel

Esorok jegyzője e mű recenziójával hasonlóan van, mint az írójával: mivel jól ismerte a művet és az íróját is, a régóta tervezett recenzió kérdését az „ej, ráérünk arra még” kényelmes állapota halogatta mostanáig. A szerzővel, Füssi Nagy Gézával sokunknak még sok megtárgyalni, beszélgetnivalója volt, és hamis biztonságérzetbe ringatott minket Géza erős sugárzó személyisége, ezért mindig úgy váltunk el tőle, hogy a következő találkozást terveztük. De a sors közbeszólt, többé nem beszélhetünk meg semmit. Nem fogunk találkozni, és most a recenzió késlekedése miatt némi lelkiismeretfurdalással fogok munkához, hogy a nemrég elhunyt szerző munkásságának talán legmaradandóbb írott termékét bemutassam.

A Szuahéli nyelvkönyvnek előzménye az a nyolcvanas évek közepén megjelent egyetemi jegyzet, amellyel a szerző, Füssi Nagy Géza a sok sajtóhiba és egyes metodikai problémák miatt nem volt igazán elégedett. Régóta tervezte a kötet átdolgozását, amely a Kossuth Egyetemi Kiadó gondozásában 2006-ban végre megjelenhetett.

A mű – összhangban a szerző több évtizedes munkájával – nem egyszerűen nyelvkönyvként szolgál. Panorámát nyújt az egész suahéli kultúrkörre és – tágabb összefüggésben – a hazai nagyközönség által oly kevésbé ismert afrikai kultúrákra, nem veszítve szem elől az egyetemi oktatás szempontjait sem. Ez a többszörös cél eredményezi a könyv felépítését is: a nyelv, a terület kevésbé ismeretése miatt kiemelten fontos nyelvtörténeti bevezetés után egy leíró nyelvtant találunk. Ez ugyan címében „rövid, leíró vázlat”, mégis, ez a közel negyven oldal bármely olyan nyelvésznek, nyelvészhallgatónak bepillantást enged a suahéli nyelvnek, mint típusos bantu nyelvnek a fonetikai, morfológiai, mondattani kérdéseibe, aki nem kíván mélyebben elmélyülni a nyelvtanulásban. A suahéli ugyanis nem egyszerűen egy sokak által beszélt kelet-afrikai nyelv: ismerete belépőjegyként szolgál-

hat egy Magyarországnál sokszorosan nagyobb földrajzi területre, ahol sok helyütt az emberek anyanyelve nem a suahéli, esetenként nem is bantu nyelv, de közvetítőnyelvként használják. Ráadásul a suahéli megismerése – amelyet nyelvtani feltártatás és az írott forrásainak gazdagsága segít leginkább – lényegesen megkönnyíti más bantu nyelvek elsajátítását is.

A kötet gerincét a nyelvi leckék adják. Az összesen harminckét lecke két részre oszlik: az első huszonkettő felöleli a suahéli nyelvtannak minden lényeges mozzanatát, az európai nyelvektől oly eltérő, és a nyelvtanulónak oly nagy problémát jelentő névszóosztályokat, az előtoldalekkel (személyragok, időjelek), valamint az utótoldalekkel történő igealkotás bonyolult rendszerét. Bőséges számú példamondat és nyelvtani magyarázat mélyíti el tudásunkat. A leckéket követő feladatok részben az újonnan megismert információkra, részben a már említett leíró nyelvtanra épülnek. A nyelvtani magyarázatok mellett a legtöbb leckében hosszan olvashatunk a rokonsági rendszerről, a társadalmi viszonyokról, a pénzeszközökről, mértékegységekről és sok más olyan kulturális jelenségről, amelyről egyébként az ottani miliőbe való beilleszkedés nélkül nem sokat tudhatnánk. Rövid szószedetet találunk minden egyes lecke feladatait követően.

A következő tíz fejezetben párbeszédmintákat és olvasmányokat találunk a mindennapi élethelyzethez igazodva. Egyes beszélgetések mondatai mellett a magyar fordítást is megtaláljuk.

Az utolsó fejezet a szövegmintáké. Mivel a tankönyv egyik fontos célja az egyetemi oktatás elősegítése, sokféle stílári rétegből találunk itt példákat, folklórt, irodalmi alkotások részleteit – köztük verset fordítással – újságcikkeket, politikai szövegek részleteit. Ezek ismerete a magasabb szintet megcélzó tanulók számára lényeges elsősorban. A szöveganyag összességében véve igen

terjedelmes, bizton állíthatjuk, hogy aki átolvassa és megtanulja a leckékben foglaltakat, a felkészült turistánál sokszorta nagyobb nyelvi ismerettel utazhat Kelet-Afrikába.

Emellett néhány olyan hiányosságra is fel kell hívnom a figyelmet, amely ugyan a mű egészének értékei mellett eltörpülnek, de amelyről mégis szólni kell. Az első az a sajnálatos tény, – amely persze nem a könyv hibája, még csak nem is a szerzőé vagy a kiadóé – hogy éppen az ELTE Afrikanisztikai Programjának kimúlásakor kellett megjelennie egy ilyen igényes műnek, akkor, amikor a korábbi években több száz diák lényegében fénymásolatokból volt kénytelen tanulni a nyelvet. Csak remélni tudjuk, hogy az ígéretekhez híven, nem fog eltűnni az Afrikával kapcsolatos oktatási tevékenység az egyetemekről, és még sok diák forgathatja haszonnal e nyelvkönyvet.

A másik probléma, hogy a borító tervezője, nem lévén járatos Afrika etnikai-társadalmi kérdéseiben, egy a Kalahárit és a koisan népeket idéző borítót alkotott. A szerzőtől tudom, hogy szabad kezet adott ebben a kiadónak, mert meg sem fordult a fejében, hogy ne Kelet-Afrikával kapcsolatos képet válasszanak. Utóbbiakhoz némiképpen kapcsolódik a könyv egy tartalmi hiányossága: a sok, társadalommal kapcsolatos információt a szerző talán megtoldhatta volna egy olyan fejezettel, amely a szuahélinek a digitális-internetes korban megnyílt új lehetőségeit taglalta volna. Ennek a nyelvnek ugyanis, nem kis részben angol betűkészletének, valamint a térség viszonylag jó infrastrukturális helyzetének köszönhetően, a virtuális világban izgalmasan új lehetőségei nyíltak.

Egy másik probléma, amely szűkebben a nyelvkönyv használhatóságának a problémája, hogy nagyobb szótárat, szöszedetet lehetett volna a könyv végén mellékelni. Egy ennyire terjedelmes szuahéli szöveganyagnál, ahol a tanuló ráadásul könnyebben

„elveszíti a fonalat”, mint egy „megszokott”, európai nyelvnel, szerencsésebb lett volna minden, a könyvben előforduló szót és magyar megfelelőjét közölni a végén. Ezenkívül, a nyelvi leckék sok nyelvtani információt tartalmazó alcímeit hátul, a tartalomjegyzékben szintén üdvös lett volna közölni, annál is inkább, mert igazán kimerítő nyelvtani magyarázatokat olvashatunk az adott nyelvi jelenségről. Sőt, egy külön nyelvtani mutató, a jelenségek magyar és szuahéli kulcsszavaival szintén hasznos lett volna, ez más nyelvkönyvekben is gyakorta benne van. Amennyiben a könyv több kiadást fog megérni, talán célszerű lenne ezekkel a kiegészítésekkel ellátni, melyek mindössze pár oldallal növelnék meg a terjedelmét.

Mindezek azonban eltörpülnek a mű erényei mellett. A szuahélit tanuló magyar nyelvű olvasónak valószínűleg sok évig lesz megkerülhetetlen Füssi Nagy Géza könyve. A könyvborítón olvasható mondat kifejezi a szerző egész életén át vallott gondolatát: „A nyelv bármely szintű ismerete ablak lehet egy másik, eddig selejtesen ismert világra.”

Kiadó: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2006

Oldalszám: 306

Ára: 1300 Ft

T. Horváth Attila